

PLEDOARIE PENTRU O ÎNTOARCERE LA ORIGINI

Cel mai recent volum de poezie al Olgăi Ștefan*, *Resursa*, își propune să fie unul exhaustiv și abordează, așa cum însăși autoarea recunoaște într-un interviu, toate marile teme ale literaturii (iubire, moarte, copilărie, religie, istorie etc.). După cum o dovedesc nominalizările la Premiile Radio România Cultural și la Premiile Observator Cultural, pariul pe o astfel de poezie a fost unul câștigător. Dintr-un interviu cu autoarea reiese că această strategie tematică asumată izvorăște dintr-o relație polemică la adresa cenaclurilor douămiiste, în care Olga Ștefan s-a format. Deși aceste cenacluri promovau originalitatea cu orice preț, mai ales la nivel tematic, repudiind subiectele considerate epuizate de generațiile precedente, poeta își dă seama că distrugerea acestei încorsetări tematice are, în contextul poeziei ultra-contemporane, un potențial artistic deosebit.

Poezia Olgăi Ștefan se aseamănă unui flux al conștiinței marcat de o reflexivitate când cotidiană, când intimă. Versurile autoarei sunt violente și tranșante, te zguduie din temelii, dar emană în același timp și fragilitate mascată de un autocontrol solemn. Cartea disecă emoțiile cotidiene cu o precizie de bisturiu, pe alocuri cu cinism, iar densitatea scriiturii este ieșită din comun – aproape fiecare cuvânt încapsulează în sine întregi lumi și filosofii și nimic nu este lăsat la voia întâmplării. Autoarea obține un echilibru subtil între formă și conținut, ca dovadă a unei poezii cu adevărat valoroase, care își are (re)sursa într-o stăpânire completă a tehnicii poetice, pe de-o parte, și într-o autocunoaștere viscerală, pe de alta. Stilul poeziei este adesea oximoronic și telegrafic.

Vocea narativă rememorează iubirea, erotică și spirituală, marcată de insecurități și ezitări, de regrete și ratări anesteziate de trecerea timpului („nu mă gândesc la iubire// cu inima unui anticar, cu trupul/ unui ars de viu,/ cu creierul unui evanghelist:// sângele nostru comun/ care nu mai circulă/ prin tine// duce la o inimă care/ nu-mi folosește/ la nimic”). Recurența acestor amintiri proiectează însă un eu în derivă, incapabil să scape din malaxorul narațiunii personale, din povara trecutului care nu poate fi uitat și care erodează mocnit prezentul. Se formează un continuum spațiu-timp în care începutul iubirii se confundă cu finalul, cel iubit capătă trăsături de antagonist și funcționează în cele din urmă ca puncte de negociere între pierderea inocenței și o maternitate complicată: „de la tine/ aș fi primit nu doar un copil în burtă,/ ci și un glonte,

un pumnal, și chiar am primit// seara-n care râsul tău zgomotos a stins o lumină/ în camera păpușilor, și încă una// la capătul acestor ani/ care ne-au făcut tot mai puțin sănătoși, verbali/ și tineri// se răsuște-n mine previzibil –/ ca un cuțit”. Ipoteza maternității este privită cu timorare și cu o luciditate care anihilează involuntar emoția: „DRA-GOSTEA? Apoi, când e, și va fi,/ unde se va termina bebelușul – ca limbaj & alibi –/ va începe într-adevăr/ Mama?”. Există la Olga Ștefan o angoasă a instinctului matern (prezentă, spre exemplu, și în volumul de debut al Cătălinei Matei), care funcționează ca mărturie a unei categorii problematice în ansamblu, a unei întregi generații de tinere femei.

În linii mari, autoarea nu exprimă opinii politice decât foarte rar, iar dacă o face, codarea mesajului este pentru ea una de stringență existențială, nu de contingență socială. Deși, în interviurile pe care le-a acordat, poeta nu neagă elementele feministe din volum, după părerea mea, ideologizarea nu este vector strategic al acestuia, cum se întâmplă în multe dintre poeziile Ilenei Negrea sau ale Medeei Iancu, unde aveam de-a face cu un feminism radical, cu trăsături de manifest. Totuși, dacă e să mergem pe drumul ideologizării, se poate spune că preocuparea cea mai pronunțată în poezia Olgăi Ștefan gravitează într-adevăr în jurul experienței sociale feminine, amenințată constant de precaritatea emoțională și relațională: „Legenda explică: fiecare fată care/ atinge excelența/ este o ofensă directă; există zeițe ale înțelepciunii și există/ diplome la Harvard, există Old Money și există/ muritoare de rând. în vreme ce tu ești o femeie/ căreia-i deschid cărțile ca pe-un bot și spun:/ e neagră în cerul gurii/ va fiata mult!” În aceeași paradigmă socială intră și amalgamarea istoriei personale cu istoria mare, descrisă adesea în termeni anti-patriarhali: „departe de Father Christmas și Father Freud, care încă/ ne controlează; pioniera ghidată de credința/ irațională că nici revoluția, nici teroristii, nici Piața Universității/ n-ar fi/ disciplinat-o”. Imaginarul religios există doar ca automatism sociocultural, ca jucărie, ca obiect al ironiei și, în cele din urmă, ca erezie: „o femeie cât un chiștoc de Rothmans răstoarnă mesele/ din templu”.

Olga Ștefan scrie o poezie biografică, sinceră și lipsită de măști – tot ceea ce spune este adevărat, însă niciodată complet: „după ce nu mai am nimic de arătat,/ tot o să mai am ceva de ascuns”. Insecuritățile cu privire la adevărarea

Demonoid Ship

propriului corp – „la loteria genetică mi-ar fi plăcut să fiu eu fericita/ câștigătoare a unui metabolism clasa A,/ am primit în schimb lozul în plic cu «mai trage odată»; nu mai doare urgența din/ frumusețea câmpiilor// la care m-am închinat/ ca cineva lipsit de frumusețe” – și a propriei sensibilități feminine la standardele de frumusețe, anatomică și morală, impuse de societatea contemporană, nu aparțin doar celei care narează, ci multor femei, pentru care aceasta funcționează (poate involuntar) ca portavoce. De asemenea, pe lângă conotația de construct social, corpul are și o materialitate biologică expusă constant violențelor inevitabile ale patologiei și ale înaintării în vârstă: „operații care/ împart, despart/ și purifică.// iată-mă; corp obosit, rodat de combinații fumigene, 31 de ani/ evidenți”.

Deși ele există, incursiunile în trecutul copilăriei și adolescenței – „toată adolescența a fost/un trotuar noroios pe care/ m-am descurcat” – ocupă doar un spațiu restrâns în economia volumului. Evocarea relației complicate și ambivalente cu tatăl mort de curând devine pretext al rememorării unei copilării uitate sau poate chiar refutate: „Vestea proastă te așteaptă acasă – oricât de alb e vinul/ pe care îl bei când te temi, oricât de negru pământul/ pe care mergi,/ focul casei a ars până când casa a rămas goală/ și te-ai umplut de fum – ca atunci când învățați să scrii –/ de cerneală//...am adormit la soare când erai viu; când m-am trezit,/ erai deja mort și îngropat”. Mai trebuie spus și că moartea este de două feluri în poezia Olgăi Ștefan: cea gravă și autentic-reală a celui alt și cea ficțional-ipotetică a sinelui. Aceasta din urmă plutește doar fantomatic printre versuri, fiind un fel de laitmotiv spart și gol pe dinăuntru, imponderabil: „această moarte e iarna/ despre care ai recitat//...moartea îți va tăia rândul, l-a și tăiat; unda ta scurtă, solul tău/ pregătit să moară; când îmi permit bunătața,/ nu promit că n-o să ucid/ o turmă de miei/ în numele câtorva zei/ cărora le datorez frivolitatea tăriei sau viața.// morți ca un mit literar, ca fotbalul românesc”.

Versurile volumului sunt adesea marcate de o vină nedefinită care hărțuiește și subjugă în mod sistematic conștiința, prea slabă (sau doar prea omenească) pentru a i se putea sustrage. Vina separă ceea ce este pur de ceea ce este impur și se definește ca stare ireversibilă care blochează accesul la un paradis pierdut pentru totdeauna: „când te aduc aici, visele vorbesc dialectul vinovăție; oglinda de argint/ se varsă/ încă în oglinda de metal, iar chipul (ca sub povara vinei)/ se tulbură”.

Multe dintre poemele volumului stau sub semnul deznădejdiei și al suferinței demne, sau chiar sfidătoare, în fața unei existențe copleșitoare și precare din punct de vedere emoțional și material: „să stai cu mine e/ să stai pe locurile din spate, într-un autocar/ plin cu oameni care și-au pierdut locurile de muncă,// ...sufletul mi-a fost rupt în bătaie”. Această înfrângere simbolică și recurentă este privită însă cu resemnare, nu cu furie, și nici cu frustrare: „sunt cineva care știe să capituleze./ în toate războaiele în care am luptat/ a răsunat, prea curând, balada învinsului”. Relația cu banii este ambivalentă, marcată de respingere deghizată în necesitate, aceștia căpătând în același timp un statut ontologic incert, de simulacru. Avem în față o dependență cu accente grave de o banală și în același timp acută convenție, cu valențe de panaceu, dar inaccesibil – „o boală/ pentru care mi s-a prescris acum câțiva ani/ un tratament eficient, dar foarte costisitor/ și nu l-am urmat”.

În ansamblu, volumul Olgăi Ștefan se înfățișează sub forma unui mozaic dezarticulat, în care ideile sunt ca niște cioburi împrăștiate pretutindeni, din care cititorul nu poate decât să reconstruiască întregul, poem cu poem și uneori chiar vers cu vers. Deși această muncă nu este una ușoară, rezultatul final, o epifanie a forței emoționale, merită efortul.

*Olga Ștefan, *Resursa*, Casa de Editură Max Blecher, Bistrița, 2022.